

Sayyeda Zaynab (as): Draagster van de Goddelijke Wilāya

*Van Karbalā' tot Shām: de spirituele erfenis van Imam al-Husayn (as),
wilāya takwīniyya, en haar tijdelijke hoede over de Imāmische zaak*

BAQIYYAT
ALLĀH
INSTITUUT

Sji'itisch Kenniscentrum · Vertaling & Publicatie

Baqiyyat Allāh Instituut
januari 2026

Inleiding

In de Imamiyah-theologie verwijst *wilāya* (ولاية) naar het door God verleende gezag en de spirituele hoede van de Ahl al-Bayt (AS), met name de onfeilbare Imams. Er wordt onderscheid gemaakt tussen *wilāya tashrīʿiyya* (wettelijk/religieus gezag in het verklaren van Gods wet) en *wilāya takwīniyya* (metafysisch gezag over de schepping, bij Gods toestemming). Normaal gesproken is dit voorrecht voorbehouden aan Profeten en Imams. **Sayyeda Zaynab bint ʿAlī** (AS), de dochter van Imam ʿAlī en zuster van Imam al-Husayn (AS), neemt echter een unieke plaats in. Historische overleveringen en uitspraken van vooraanstaande Imamiyah-geleerden wijzen erop dat zij in de dramatische gebeurtenissen van Karbalāʾ een bijzondere rol speelde als ***ḥāmilat al-wilāya al-ilāhiyya – draagster van het goddelijk gezag***. Hieronder bespreken we twee belangrijke aspecten: (1) hoe Imam al-Husayn (AS) haar voorbereid heeft op de rampen van Karbalāʾ door haar hart te sterken met zijn *wilāya takwīniyya*, en (2) hoe Sayyeda Zaynab na de martelaarsdood van Imam Husayn gedurende korte tijd de leiding en *wilāya* droeg, gezien Imam ʿAlī Zayn al-ʿĀbidīn (AS) door goddelijke wijsheid ziek en zwak was. We baseren ons daarbij vooral op klassieke sjiitische bronnen en gezaghebbende geleerden, gevolgd door inzichten van latere *muḥaqqiqīn* (onderzoekers).

﴿وَكَلَّبَهُمْ بِأَسِطٍ ذِرَاعِيهِ بِالْوَصِيدِ﴾

خَادِمُ بَابِ حَيْدَرَةٍ وَذَرَّةُ تُرَابٍ تَحْتَ الْقُبَّةِ الذَّهَبِيَّةِ فِي النَّجَفِ

Dienaar van de Poort van Ḥaydara én een stofdeeltje onder de gouden koepel in Najaf

Imam al-Husayn sterkt Sayyeda Zaynabs hart met *wilāya takwīniyya*

De tiende dag van Muḥarram 61 AH (680 n.Chr.), de dag van ‘Āshūrā’, was ongeëvenaard in zijn tragedies. Sayyeda Zaynab moest toezien hoe vrijwel haar gehele familie werd afgeslacht. Volgens overleveringen raakte zij in grote emotionele nood op de vooravond van deze tragedie. Shaykh al-Mufid (948–1022) – een van de pilaren van de Imamiyah – vermeldt dat Imam al-Husayn (AS) in de nacht van ‘Āshūrā’ bemerkte hoe onrustig en wanhopig Sayyeda Zaynabs hart was bij het vooruitzicht van wat komen ging. De Imam benaderde zijn zuster en **legde zijn hand op haar hart** terwijl hij speciale woorden prevelde om haar te kalmeren. Veel geleerden begrijpen hieruit dat Imam Husayn op dat moment smeekte dat God haar hart zou versterken en haar uitzonderlijke standvastigheid zou schenken. Sommige bronnen beschrijven zelfs dat Imam Husayn bad: “*Allāhumma arbiṭ ‘alā qalbiḥā*” – “O God, verbind haar hart (met geduld)” – terwijl hij zijn heilige hand op haar hart legde[2]. Met andere woorden, hij gebruikte zijn *wilāya takwīniyya* (zijn door God gegeven invloed op de schepping) om haar innerlijke rust en kracht te geven.

Shi’itische geleerden hebben uitgelegd dat deze handeling meer inhield dan enkel troost. Er wordt overgeleverd dat “*Imam al-Husayn droeg in die nacht aan Sayyeda Zaynab de vertrouwenszaken van de profeetschap, het imāma en de grootste wilāya over*”, zodat zij de komende beproevingen zou kunnen dragen. Met die gebeden en woorden “*droeg Sayyeda Zaynab alles wat zij moest dragen*” – zij putte vanaf dat moment uit een goddelijke kracht die haar normaal menselijk uithoudingsvermogen oversteeg. Het resultaat was dat Sayyeda Zaynab, hoewel geconfronteerd met onvoorstelbaar leed (de dood van haar broers, haar zonen en andere naasten), niet bezweek aan wanhoop. Zij kon de tragedie bewust meemaken en toch standvastig blijven om haar latere missie te vervullen. Deze buitengewone kalmte en vastberadenheid bij Sayyeda Zaynab is door Shi’itische bronnen beschouwd als een *karāma* (een goddelijk wonder) en teken van haar *wilāya*. Zo zien we dat Sayyeda Zaynab later in het heetst van de strijd haar emoties onder controle had ten bate van het hogere doel: toen Imam Husayn zelf haar op het hart drukte geduld te hebben in het aangezicht van zijn aanstaande martelaarschap, antwoordde Sayyeda Zaynab uiteindelijk: “*Mā ra’aytu illā jamīlan*” – “Ik heb niets dan schoonheid gezien [in Gods besluit]”, wat haar totale overgave en innerlijke rust in Gods wil uitdrukte.

Sayyeda Zaynab (AS) als draagster van de goddelijke *Wilāya* na de tragedie van Karbalā’

Na de val van Imam al-Husayn (AS) op ‘Āshūrā’ ging het Imamatische leiderschap formeel over op zijn zoon, Imam ‘Alī Zayn al-‘Ābidīn (AS). Deze vierde Imam was echter tijdens en na de slag **zeer ziek en verzwakt**, een toestand die in sjiiitische opvatting te wijten was aan goddelijke voorzienigheid (hikma ilāhiyya) – zó ernstig zelfs dat de vijand hem aanvankelijk liet leven, omdat hij doodziek leek. In deze uitzonderlijke situatie **trad Sayyeda Zaynab naar voren als feitelijk leider** van de karavaan van overlevenden (voornamelijk vrouwen en kinderen) die als gevangenen eerst naar Kūfa en daarna naar Damascus (Shām) werden gevoerd. Klassieke Imamiyah-bronnen noteren expliciet dat Imam al-Husayn vóór zijn

dood bepaalde instructies aan Sayyeda Zaynab gaf om haar deze rol te laten vervullen. Zo overlevert Shaykh al-Ṣadūq (gest. 991) een fascinerende traditie: na de martelaarsdood van Imam al-‘Askarī (de 11e Imam) vroeg een zekere Ahmad b. Ibrāhīm aan de eerbiedwaardige Sayyeda Ḥakīma bint Imam Muḥammad al-Jawād (AS) (tante van de 12e Imam) hoe de Shī‘a tijdens de occultatie moest handelen, aangezien de volgende Imam (al-Mahdi) toen verborgen was. Zij antwoordde dat men moest handelen “zoals al-Ḥusayn ibn ‘Alī had gedaan: al-Ḥusayn heeft in het openbaar zijn zuster Zaynab bint ‘Alī als uitvoerster van zijn wil aangewezen, terwijl wat er aan kennis en Imamschap van ‘Alī Zayn al-‘Ābidīn (AS) naar buiten kwam, heimelijk aan Zaynab werd toegeschreven”[3]. Met andere woorden, **Imam al-Husayn droeg zijn zuster Sayyeda Zaynab de verantwoordelijkheid over**, zodat zij als tussenpersoon kon fungeren om de jonge, zieke Imam al-Sajjad (Zayn al-‘Ābidīn) te beschermen en diens positie voor de buitenwereld te verhullen[3]. Sayyeda Ḥakīma voegde hieraan toe: “Weten jullie dan niet uit de overleveringen dat Imam al-Ḥusayn aan zijn zuster Zaynab heeft toevertrouwd wat uiterlijk aan leiding nodig was, terwijl de Imām (‘Alī Zayn al-‘Ābidīn) daarmee geheim beschermd werd?”[3]. Deze klassieke verwijzing bevestigt dat Sayyeda Zaynab een **tijdelijke drager van de wilāya** was in de periode na Karbalā’.

Shaykh al-Ṣadūq zelf benadrukt in zijn commentaar op deze gebeurtenissen de bijzondere status van Sayyeda Zaynab. Hij stelt dat **Sayyeda Zaynab een speciale plaatsvervangende (niyāba khāṣṣa) van Imam al-Ḥusayn kreeg**, en dat men zich in kwesties van halal en haram tot haar wendde tijdens de afwezigheid/zwakte van Imam Zayn al-‘Ābidīn. Met andere woorden, Sayyeda Zaynab fungeerde kortstondig als raadvrouw voor de gemeenschap van gelovigen in die moeilijke periode, vergelijkbaar met hoe men normaliter een Imam om leiding zou vragen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Imamiyah-geleerden Sayyeda Zaynab beschrijven als “de brug tussen onze Imam Zayn al-‘Ābidīn en de ummah in die dagen”. Zij droeg de geheimen van het Imāma van Imam al-Sajjad en trad op als diens spreekbuis terwijl hij zelf door ziekte en gevangenschap buiten beeld was. Het feit dat de belichters van tirannie (de Omajjaden) haar vrouw-zijn niet respecteerden, hield haar niet tegen: **Sayyeda Zaynab trad op met de volle autoriteit die nodig was om de boodschap van Imam al-Husayn levend te houden**.

Een treffend voorbeeld van Sayyeda Zaynabs gezag in de praktijk was haar beroemde **preken in Kūfa en Damascus**. Ondanks dat zij een gevangene was, wist zij menigtes en machthebbers tot zwijgen en ontzetting te brengen met haar woorden. Overleveringen vertellen dat toen de gevangenen in Kūfa waren aangekomen en Sayyeda Zaynab aan de menigte wilde spreken, ze enkel met haar hand hoefde te wenken dat men stil moest zijn – en de grootschalige chaos en rumoer verstomde ogenblikkelijk[8]. Historici benadrukken dat **zo’n grote menigte normaal nooit stil te krijgen was**, ware het niet dat er een aura van goddelijk gezag van Sayyeda Zaynab uitging. Sjiiitische uitleggers verklaren expliciet dat “Sayyeda Zaynab (AS) zich van een takwīnī-ingreep bediende, met de goddelijke wilāya takwīniyya die Allah haar had geschonken”, waardoor de mensen stilvielen[8]. Dit wordt vergeleken met een incident op de dag van ‘Āshūrā’ zelf, toen Imam Husayn de strijdende vijanden vroeg om stilte zodat hij hen kon toespreken – zij weigerden aanvankelijk, maar **de**

Imam gebod hen met een gebaar te zwijgen en zelfs hun paarden en dieren verstilden[8]. Sayyeda Zaynab toonde hier een *gelijke miraculeuze autoriteit* door op soortgelijke wijze de menigte tot kalmte te dwingen, een signaal van haar door God gegeven *wilāya*.

Daarnaast werd haar uitzonderlijke kennis en spirituele staat door niemand minder dan **Imam ‘Alī Zayn al-‘Ābidīn (AS)** zelf erkend. Nadat Sayyeda Zaynab in Kūfa een vlamme sermoeen had uitgesproken waarin ze de mensen hun verraad aan Ahl al-Bayt (AS) verweet, vreesde Imam al-Sajjad dat de tiran ‘Ubayd Allāh ibn Ziyād (LA) haar zou laten doden wegens haar woorden. Hij vroeg zijn tante om te zwijgen om haar te beschermen, maar preees daarbij haar inzicht: “*Wees gerust, o tante, u bent – God zij dank – een geleerde zonder dat u onderwezen werd, een begrijpende zonder dat u iets is bijgebracht*”[9]. Deze opmerkelijke uitspraak – “*‘ālimatun ghayra mu‘allama, faḥimatun ghayra mufahhama*” – wordt door geleerden opgevat als bewijs dat Sayyeda Zaynab over aangeboren, door God geïnspireerde kennis beschikte[9]. Immers, ware zij niet bijgestaan door goddelijke inspiratie, dan had de Imam haar niet zo genoemd. Het onderstreept dat Sayyeda Zaynab vanuit de *wilāya* en nabijheid tot de onfeilbaren een **isma (zuiverheid en onbevlekt begrip)** had in haar optreden[9]. Dit alles maakte haar bij uitstek geschikt om de leiding te nemen toen het erop aankwam.

Conclusie

Op basis van de bovenstaande bewijzen uit vooraanstaande klassieke bronnen kunnen we concluderen dat **Sayyeda Zaynab (AS) een unieke rol speelde als draagster van goddelijk gezag ten tijde van en na Karbalā’**. Imam al-Husayn zelf bereidde haar hierop voor door haar hart te vervullen met buitengewone standvastigheid middels *wilāya takwīniyya*. Vervolgens trad Sayyeda Zaynab op als de **feitelijke behoeder van het Imāma** in de nasleep van de tragedie, tijdens de reis van Karbalā’ via Kūfa naar Shām. Gedurende die korte periode fungeerde zij – met Imam al-Husayns mandaat – als de stem en vertegenwoordiger van Imam Zayn al-‘Ābidīn, wat haar door zowel tijdgenoten als latere geleerden is erkend[3]. Dankzij haar immense moed, kennis en door God geschonken gezag kon Sayyeda Zaynab de missie van Imam Husayn continueren: zij verkondigde de waarheid over de tragedie van Karbalā’ in het hol van de leeuw (de hoven van de Omajjadische tirannen) en beschermde Imam al-Sajjad zodat de lijn van de Imams zou voortbestaan. Klassieke imami-bronnen suggereren zelfs dat zonder Sayyeda Zaynabs tussenkomst de herinnering en impact van Imam Husayns offer “in de kiem gesmoord” zouden zijn. Met recht noemen sjiitische geleerden haar daarom “*Walīyat Allāh al-‘Uzmā*” – de grootste vrouwelijke drager van Gods autoriteit na Sayyeda Fatima al-Zahra (AS). Sayyeda Zaynabs leven en optreden zijn daarmee een bewijs van de diepgewortelde Imamiyah-opvatting dat God in uitzonderlijke omstandigheden buitengewone individuen kan bekleden met *wilāya* om de waarheid te beschermen. Sayyeda Zaynab al-Kubrā (AS) schittert in de historiografie van de Islam als precies zo’n uitzonderlijke persoonlijkheid: een vrouw die, gesteund door goddelijk gegeven *wilāya*, de erfenis van Imam al-Husayn (AS) hooghield en zo de boodschap van Karbalā’ voor alle generaties veiligstelde.

Bronnen: De bovenstaande analyse is gebaseerd op klassieke Imamiyah-bronnen en uitspraken van gerenommeerde sjiiitische geleerden, onder andere Shaykh al-Mufid's *al-Irshād*, Shaykh al-Ṣadūq's overleveringen (zoals overgeleverd door Sayyeda Ḥakīma bint Imam al-Jawād) en hun duiding door latere autoriteiten als 'Allāmah al-Majlisī. Enkele specifieke referenties zijn onder meer: Imam al-Sajjad's getuigenis over Sayyeda Zaynabs kennis[9], beschrijvingen van Sayyeda Zaynabs takwīnī-gezag in Kūfa[8], de traditie omtrent Imam Husayn's *waṣīyya* aan Sayyeda Zaynab[3], en Shaykh al-Ṣadūq's opmerkingen over Sayyeda Zaynabs *niyāba* en leiding na Karbalā', naast andere historisch overgeleverde uitspraken en teksten. Deze bronnen tezamen schetsen een consistent beeld van Sayyeda Zaynab als **ḥāmilat al-wilāya al-ilāhiyya**: de uitzonderlijke vrouw die tijdelijk het goddelijke leiderschap droeg om de continuïteit van de goddelijke zaak te verzekeren.

[9][8] [2][3]

[2] | زينب ع الشاهدة على ظاهر و باطن واقعة الطف في عرصة القيامة Alkawthar

<https://alkawthar.com/article/78/%D8%B2%D9%8A%D9%86%D8%A8+%D8%B9++%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%A7%D9%87%D8%AF%D8%A9+%D8%B9%D9%84%D9%89+%D8%B8%D8%A7%D9%87%D8%B1+%D9%88+%D8%A8%D8%A7%D8%B7%D9%86+%D9%88%D8%A7%D9%82%D8%B9%D8%A9+%D8%A7%D9%84%D8%B7%D9%81+%D9%81%D9%8A+%D8%B9%D8%B1%D8%B5%D8%A9+%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%8A%D8%A7%D9%85%D8%A9+!>

[3] مكتبة أهل البيت عليهم السلام

https://ablibrary.net/book_content/13127/23

[8] [9] خطبتا العقيلة زينب (في الكوفة والشام)

<https://arabicradio.net/news/847>